

GIOVANNI SCHIAVONI - PORTRETUL COPIILOR DIN FAMILIILE CALLIMACHI, ROSETTI ȘI CATARGI

Sorin IFTIMI

În primăvara anului 2010 am avut prilejul de a vedea o parte din interesanta colecție de obiecte de artă a familiei Rodica și Dimitrie Callimachi din București. Între piesele despre care aveam cunoștință și pe care speram să le pot întâlni se află și o lucrare necunoscută atribuită pictorului italian Giovanni Schiavoni. Lucrarea nu este nici semnată, nici datată, sau cel puțin nu am putut repera aceste coordonate, în condițiile scurtei vizite, dar a rămas în memoria familiei că ea a fost realizată de acest pictor¹. Giovanni Schiavoni a fost profesor la „clasul de zugrăvitură” întemeiat de Gheorghe Asachi în cadrul Academiei Mihăilene din Iași, cu intermitențe, între anii 1837-1843². Acesta a realizat portrete mai ales în ultimul an al șederii sale în Moldova.

Am avut surpriza să constat că lucrarea se află, neclintită, pe același perete pe care era amplasată în perioada interbelică, așa cum atestă câteva vechi fotografii

- 1 Datorăm mulțumiri istoricului Narcis-Dorin Ion, care ne-a înlesnit această vizită, precum și familiei, doamna Rodica și domnul Dimitrie Callimachi, pentru amabilitatea de a ne permite fotografierea și reproducerea acestei lucrări. Nu am avut posibilitatea examinării lucrării la lumină naturală, pentru a căuta eventualul autograf, pe care Schiavonni obișnuia să îl amplaseze foarte discret și în locuri diferite, fără a manifesta o anume preferință. Nu am putut vedea nici spatele pânzei, care ar putea să conțină vreo însemnare privitoare la autorul picturii. Merită reamintit faptul că nici portretele soților Burada, considerate a fi cele mai reușite și cele mai specifice pentru acest pictor, nu au un autograf al lui Schiavoni și nu aveau nici în momentul achiziționării de către Pinacoteca din Iași, la 1905.
- 2 Principalele studii românești dedicate lui Giovanni Schiavoni sunt: H. Blazian, *Giovanni Schiavoni*, București, 1939 (text publicat anterior în revista *Studii Italiene*, V, 1938); George Oprescu, *Pictura românească în secolul al XIX-lea*, ed. II, București, 1984, p. 56-59; Lucia Dracopol-Ispir, *Giovanni Schiavoni (1804-1848)*, în *Timpul*, nr. 519, 12 oct. 1938, p. 2; Eadem, *Tot despre Giovanni Schiavoni*, în *Timpul*, nr. 540, 2 nov 1938, p. 2; Gh. Macarie, *Giovanni Schiavoni – destin de artist; un pictor italian vătăcit pe străzile Iașului*, în volumul *Interferențe spirituale româno-italiene*, Iași, 2002, p. 67-77.

de interior. Este un fapt foarte rar după zbuciumata istorie a ultimului secol. Tabloul, de mari dimensiuni, înfățișează un grup de cinci copii, înscriindu-se în seria portretelor de grup³. În epocă sunt numeroase portretele ce reprezintă părinții alături de copii. Specificul celui de față este că el reunește doar copii, fără ca aceștia să fie însoțiți de vreo persoană adultă. Sunt cinci copii, a căror chipuri inocente, încadrate de bucle juvenile încântă privirea. Modul în care artistul alcătuieste această compoziție, aranjarea personajelor, dau o idee asupra priceperii lui Schiavoni în a picta scene de grup. Compoziția este una reușită, deși pictorul nu este bine creditat la acest capitol.

A portretiza copii este o încercare dificilă pentru orice pictor. Chipurile mature, cu trăsături bine definite, sunt mult mai convenabile ca modele pentru pictură. Poate de aceea este greu de recunoscut „stilul” lui Schiavoni în această lucrare. Credem însă că nu avem încă o imagine completă și definitivă privitor la maniera specifică de a picta a acestui artist. Dacă facem o legătură cu biografia artistului, trebuie să remarcăm faptul că, în momentul pictării, Schiavoni avea o sensibilitate specială pentru acest subiect, ceea ce l-a făcut să lucreze mai motivat afectiv, cu mai multă duiosie și înțelegere față de vârsta copilăriei⁴.

Tehnica lisă, fără a lăsa să se vadă urmele penelului, finisajul elegant, în manieră academistă, erau mult apreciate de iubitorii de artă ai vremii. O încercare deosebită este folosirea clar-obscurului, care se dovedește a fi un exercițiu interesant, dovedind măiestrie artistică. Cromatica întregii lucrări este formată din tonuri calde, ceea ce crează o atmosferă intimă, plăcută, specifică unui cămin cu mulți copii. Este prezentă impresia că peste câteva clipe, cei patru copii mai mici, cu aerul lor neastâmpărat, se vor pune în mișcare și vor umple din nou odăile casei cu râsetele și jocurile lor.

Abia intuim prezența unei mese, acoperită cu catifea verde⁵, pe care este așezată fetița cu rochiță roz în jurul căreia sunt grupați ceilalți copii. Faptul că personajele se sprijină sau se îmbrățișează, creează niște legături care dau o anumită unitate grupului. Privirile celor patru copii mai mici sunt orientate în aceeași direcție, spre pictorul care tocmai le fixează chipurile pe pânză.

Cel mai mare dintre copii este Nicolae Callimachi-Catargiu, fiul din prima căsătorie a Ruxandrei Callimachi, cu Ștefan Catargiu. La momentul realizării picturii, i-a mijit deja mustața, deși, fiind născut în 1831, trebuie să fi avut vreo 12 ani. Părul lung, de culoare neagră, este pieptănat cu o cărare pe partea

3 Până în prezent se consideră că portretul de grup a fost introdus în pictura din Moldova de Niccolo Livaditti, reperul fiind Portretul familiei vornicului Vasile Alecsandri, datat în 1834.

4 Giovanni Schiavoni se căsătorise la Iași, în 1840, dar a trăit drama ca cei doi copii mici ai săi să moară la vârsta prunciei, prin 1842.

5 La o eventuală restaurare, după curățarea vernisului îngălbenit, s-ar putea să iasă la iveală o față de masă de culoare albastru-deschis.

stângă, șuvițele fiind aduse spre „în față”, după moda din prima jumătate a secolului al XIX-lea. Chipul alungit, cu sprâncene groase, nasul bine conturat, definesc personajul. Este singurul a cărui privire nu e orientată spre pictor, ci alunecă lateral, în afara cadrului (poate că este semnul unei vădite timidități). Personajul poartă o cămașă albă, cu un guler foarte lat, pe sub ale cărui colțuri este trecută legătura de gât, din mătase de culoare închisă; pe deasupra poartă o haină albastră, cu gulere de asemenea foarte late.

În dreapta tabloului sunt cei doi copii născuți de Ruxandra Callimachi în cea de-a doua căsătorie, cu Alecu Rosetti-Roznovanu. În partea de sus este zugrăvit chipul lui George Roznovanu („Gheorghe”), născut în 1834. La data portretizării trebuie să fi avut 9 ani. Cu brațul drept, el cuprinde protector pe „vara” sa în rochiță roz. Părul bogat, șaten, este pieptănat cu cărare pe stânga și are aceleași șuvițe orientate spre „în față”, ca și în cazul fratelui său mai mare. Ochii sunt căprui, iar sprâncenele mai puțin groase. Poartă același model de cămașă de mătase cu guler foarte amplu, ale cărui colțuri sunt deasupra reverelor hainei și pe sub care este trecută legătura de gât maronie, înnodată în față, ca o fundă. Poartă o haină maro, cu revere largi, dublate parțial cu mătase galbenă. Tot în dreapta, în partea de jos, un alt personaj cu chip frumos, înveșmântat în haine băiețești. În fapt, ar trebui să fie vorba despre o fată: Adela, fiică a Ruxandrei și al lui Alecu Roznovanu. Aceasta era născută la 1835 și deci avea, la 1843, vârsta de 8 ani. Ea își ține cotul mâinii drepte sprijinit pe piciorul verișoarei Smaranda, într-un gest puțin nefiresc, dar important pentru comanditar, semnificând aceeași legătură creată cu verișorii abia veniți în casă la 1843. Adela este îmbrăcată la fel ca fratele său George, cu o haină scurtă în talie și cambrată pe corp, încheiată cu patru nasturi mari, metalici; haina, al cărui model se observă mai bine în acest caz, are mâneci lungi, bufante la umăr și strânse la capăt; legătura de la gât este de culoare roșu-închis. Se observă și pantalonii albi, asortați la această ținută de vară.

În partea stângă a picturii sunt portretizați cei doi copii ai lui Alecu Callimachi și ai Mariei Cuza, rămași orfani la 1843 și veniți, chiar în acel an, în casa mătușii lor Ruxandra. Amândoi au ochii albaștri și părul pieptănat cu cărare pe mijloc. Chipul băiatului, Teodor Callimachi, cu bucle blonde și ochi mari, albaștri, atrag cel mai mult privirile. Peste cămașa albă, cu gulere largi, fără legătură la gât, poartă o hăinuță maro, scurtă, de același model cu cele descrise mai sus; o pereche de pantaloni albi completează ținuta de vară. Degetele mâinii sale stângi se sprijină protector pe antebrațul drept al surorii sale mai mici. În momentul realizării portretului (c. 1843) trebuie să fi avut vârsta de 7 ani.

În mijlocul grupului, diafană în rochița sa de mătase roz, cu dantelă albă, este înfățișată Smaranda, mezina grupului, născută în 1838, ce trebuie să fi

avut, în momentul portretizării, vârsta de 5 ani. Părul, pieptănat cu cărare pe mijloc, este aranjat în „sărmăluțe” verticale (după moda englezească). Pe lângă coafură, rochia vaporoză și pantofii din piele, cu vârf pătrat (după moda epocii) sunt elemente specifice vestimentației unei femei mature, oarecum nepotrivite unei fete de această vârstă. Acesta este un indiciu al faptului că, în epocă, vârsta copilăriei nu era încă descoperită și nu avea statutul special de astăzi. Nu erau concepute haine speciale pentru copii, aceștia fiind tratați ca niște „oameni mici” și îmbrăcați ca atare. Cel puțin, în cazul de față, lipsesc bijuteriile femeiești (total nepotrivite), prezente în alte asemenea portrete de fete realizate în aceeași epocă. Fetița în rochie de mătase, cu mâneci scurte, ține, pe mâna dreaptă un pițigoi, ce se apleacă spre hrana pe care urmează să îi fie oferită de fratele său, Teodor Callimachi. Acesta este un alt artificiu prin care se crează relații între personajele din grup.

În acest tablou lipsește părintele vârstnic ce ține în mână un „pergament” cu sfaturi pentru urmași (precum în portretul familiei Alecsandri din 1845, realizat de Livaditti ș.a.). Tabloul are, totuși, un mesaj pentru copii proveniți din trei căsătorii diferite, dar sortiți să crească laolaltă, sub același acoperiș: „mereu împreună!”. Nu este o fotografie de vacanță, care să cuprindă în același cadru pe verii aflați întâmplător la reședința uneia dintre familii, ci este o imagine cu o anumită semnificație. „Mesajul” aparține Ruxandrei, cea care a ținut familia unită. Credem că lucrarea este realizată într-un interval foarte strâns: între 1843 (când cei doi orfani ai Mariei Cuza au fost aduși în casa mătușii lor Ruxandra) și primăvara anului 1844, cât putea să mai întârzie Schiavoni în Moldova.

*

Pentru a înțelege mai bine modul în care acești copii au ajuns să fie pictați împreună, este necesară o incursiune în istoria și genealogia familiei Callimachi și a familiilor înrudite⁶. Având în vedere frecvențele recăsătoriri și înfierii din epocă, lucrarea se prezintă drept o veritabilă ghicitoare genealogică, chiar și pentru descendenții familiei. Tabloul înfățișează, în fapt, pe cinci dintre nepoții lui Ioan Callimachi (1750-1786) și celei de-a doua soții a acestuia, Ruxandra Catargi.

Ioan Callimachi și Ruxandra Catargi au avut doi copii: Ruxandra și Alexandru. Ruxandra Callimachi, cea care i-a crescut și îngrijit pe copii zugrăviți de Schiavoni, a fost căsătorită de două ori.

Primul soț al Ruxandrei (c. 1830) a fost Ștefan Catargiu (1789-1866). Înainte

6 A. D. Xenopol, *Istoria și genealogia Casei Calimachi*, București, 1897; Nicolae Iorga, *Documentele familiei Callimachi*, vol. I-II, 1902; *Cartea neamului Călmaș din Moldova, zis Calimachi*, editor Nicolae Iorga, Vălenii de Munte, 1910; Narcis Dorin Ion, *Elitele și arhitectura rezidențială în Țările Române (sec. XIX-XX)*, București, 2011, p. 121-151.

ca acesta să devină unul dintre boierii însemnați ai țării⁷, el a urcat treptat în dregătoriile publice, fiind amintit ca vornic la 1838 și ca ministru al Dreptății sub Mihail Sturdza (1843). Ștefan Catargiu avea să facă parte din „Căimăcămia de trei” (alături de Anastasie Panu și Vasile Sturdza), ce a condus Moldova în anii 1857-1858 (el fiind factorul retrograd din acest „triumvirat”). Din această primă căsătorie, Ruxandra a avut un fiu, pe Nicolae Catargi-Callimachi (n. 1831). Căsătoria nu a mers, astfel încât s-a sfârșit repede cu un *divorț* (1832?), fiul rămânând cu mama sa.

Alecu Rosetti-Roznovanu (1781-1853), cel de-al doilea soț al Ruxandrei, era fiul marelui vistiier Iordache Rosetti-Roznovanu și al Profirei Balș⁸. Alecu Roznovanu a urmat o carieră publică, devenind hatman al Poliției în 1827; membru al Divanului Domnesc (judecătoresc), 1832-1833; în vara anului 1848 el se numără printre boierii nemulțumiți de Mihai Sturdza, dar în decembrie, același an, este amintit cu rangul de vistiernic, aspirând la dregătoria de ministru de finanțe. El l-a botezat pe nepotul său de frate, Nunuță Rosetti-Roznovanu, cel aflat în fruntea revoltei antiunioniste de la Iași din 1866⁹. Alecu Rosetti-Roznovanu a murit la 20 august 1853, după o boală îndelungată, și a fost înmormântat la Mitropolia Veche din Iași (Biserica „Sf. Gheorghe”)¹⁰.

Căsătoria Ruxandrei cu Alecu Roznovanu a avut loc în 1833. Soțul era o fire risipitoare, acumulând foarte mari datorii¹¹. Din această a doua căsătorie au rezultat doi copii: Gheorghe Rosetti-Roznovanu și Adela.

În afară de copiii săi, din cele două căsătorii, Ruxandra Callimachi-Rosetti a mai crescut, în propria-i casă, și pe copii fratelui său Alexandru Callimachi (1781-1837) căsătorit în 1834 cu Maria Cuza (?-1843) – sora tatălui lui Alexandru Ioan Cuza, domnitorul Unirii. Acești copii erau Teodor Callimachi (1836-1894) și Smaranda Callimachi (1838-?). Ei au rămas orfani în 1843 și au beneficiat de dragostea și îngrijirea mătușii lor, Ruxandra.

*

După aceste necesare explicații istorice și genealogice, adăugăm și medalioanele biografice ale personajelor din tabloul lui Schiavoni, pentru a realiza însemnătatea avută, în special de băieți, în viața socială a epocii și chiar

7 Ștefan Catargiu a zidit, la 1811, biserica din Tupilați-Neamț, unde a fost și înmormântat, la 1866; se păstrează și piatra sa de mormânt.

8 Mai cunoscut pentru aventurile sale mondene era fratele mai mare, Nicolae Rosetti-Roznovanu, cel care a răpit-o pe vestita Marghiolița Ghica-Comănești, soția logofătului Constantin Sturdza.

9 Gen. R. Rosetti, *Familia Rosetti (I). Coborătorii moldoveni ai lui Lascaris Rousaitos*, București, 1938, p. 173.

10 Gen. R. Rosetti, *op. cit.*, p. 124-126.

11 Deși de curând căsătorit, pe la 1835, Alecu Rosetti-Roznovanu continua să trăiască, în văzul lumii, cu o vară a sa.

în istoria țării. Iată, deci, cine erau acești copii, sau mai curând, ce aveau ei să devină.

Nicolae Catargi-Callimachi (1831-1882). Acesta a fost un cunoscut om politic și diplomat, care s-a născut la Iași, în februarie 1831. El era fiul Ruxandrei Callimachi din prima căsătorie, cea cu logofatul Ștefan Catargiu. Tatăl său a fost unul din cei trei caimacami moldoveni din perioada premergătoare unirii Principatelor (octombrie 1858-5 ianuarie 1859). La recăsătorirea mamei sale, Nicolae a rămas împreună cu aceasta, dar ulterior și-a adăugat și numele de familie al tatălui.

Nicolae Catargi-Callimachi a studiat la Iași, apoi la Paris (din 1857). Începând din 1876 a fost membru al societății culturale „Junimea” din Iași. A făcut o importantă carieră politică, fiind numit ministru al afacerilor străine în guvernul Dimitrie Ghica (28 noiembrie 1869-27 ianuarie 1870) și guvernul Ion Ghica (18 decembrie 1870-11 martie 1871). A fost agent diplomatic al României la Paris (aprilie 1877-aprilie 1880) și la Londra (mai 1880-aprilie 1881). A redactat lucrarea *La question de Danube*, pe care a publicat-o la Paris, în 1881. Nicolae Callimachi-Catargiu a decedat 9 februarie 1882, fiind înmormântat la Paris.

Gheorghe Rosetti-Roznovanu (1834-1904). Născut la 1 martie 1834, acesta era fiul Ruxandrei Callimachi din a doua căsătorie cea cu Alecu Rosetti-Roznovanu. Gheorghe Roznovanu a studiat în Austria și apoi în Rusia, rămânând toată viața sa un rusofil convins. A slujit în unul din Regimentele Gărzii Imperiale ale Rusiei. Gheorghe Roznovanu a fost căsătorit cu Alexandrina Câmpineanu, cu care a avut un fiu, Alexandru Rosetti-Roznovanu. Întors în țară, acesta s-a înscris în „Milița Pământeană” (armata națională), avansând până la gradul de colonel. El și-a întrerupt însă în mai multe rânduri serviciul militar, pentru a-și prelua atribuțiile de deputat, senator și prefect. În timpul mandatului său de prefect al ținutului Neamț, a dat dovada calităților de bun administrator, sub conducerea sa construindu-se o foarte bună rețea de șosele cu care județul se mândrea înainte de 1918. Gheorghe Roznovanu și-a reluat atribuțiile de ofițer în timpul Războiului de Independență (1877-1878), comandând Brigada IV Călărași, cu care a acoperit flancul drept al Armatei Române în fața Plevnei, sectorul între Grivița și Vidin. După război, s-a ocupat aproape exclusiv de politică, în cadrul Partidului Conservator. El a construit frumoasa biserică de la Roznov-Neamț, în stil rusesc, unde a și fost înmormântat, după decesul său din 2 octombrie 1904¹².

Adela Rosetti-Roznovanu (d. 1835-1894/1895) era, de asemenea, fiica Ruxandrei Callimachi din a doua căsătorie, cea cu Alecu Rosetti-Roznovanu.

12 Gen. R. Rosetti, *op. cit.*, p. 175-176 (vezi și foto); v. și Silviu Văcaru, Iulian Vasile, *Comori de artă religioasă la biserica „Sf. Nicolae” din Roznov*, în *Monumentul*, XI/1, 2010, p. 359-386.

Adela a fost căsătorită de două ori. Primul său soț a fost beizadea Alecu Ghica, fiul domnitorului Grigore Al. Ghica (1849-1856), de care a divorțat. Al doilea soț al ei a fost colonelul Gheorghe Catargi, comandantul jandarmeriei austriece din Bucovina. Adela Roznovanu-Catargi a decedat la Cernăuți, la sfârșitul anului 1894 sau începutul lui 1895¹³.

Teodor Callimachi (1836-1894). S-a născut la 4 ianuarie 1836, la conacul de la Stâncești-Botoșani al familiei sale. Era fiul lui Alexandru Callimachi (1781-1847), care se căsătorise, în 1834, cu Maria Cuza (?-1843), sora domnitorului Alexandru Ioan Cuza¹⁴. La doar un an și jumătate a rămas orfan de tată, iar în 1843 a murit și mama sa. Teodor și sora sa mai mică, Smaranda, au fost crescuți de către Ruxandra, fiica din prima căsătorie a lui Alexandru Callimachi (mama sa fiind, deci, Ileana Conachi).

Deși nu a fost crescut de familia sa naturală, Teodor Callimachi a beneficiat de o educație aleasă, studiind la Paris, mai întâi la liceul Saint Barbe, iar apoi la Facultatea de Drept. Domnitorul Alexandru Ioan Cuza (1859-1866) l-a numit pe vărul său, Teodor Callimachi, în 1859, secretar al Agenției diplomatice de la Istanbul, unde a depus eforturi, alături de Costache Negri, pentru recunoașterea Unirii Principatelor Române. Firmanul de recunoaștere a unificării administrative a celor două Principate a fost obținut la 25 noiembrie 1861, iar Teodor Callimachi a adus acest document în țară¹⁵. În iulie 1863 Teodor Callimachi a fost numit agent diplomatic al Principatelor Unite în Serbia, misiune pe care a îndeplinit-o până la abdicarea forțată a lui Cuza, în februarie 1866. În anii ce au urmat, Teodor Callimachi s-a retras la reședința familiei de la Stâncești (Dorohoi), pe care a reamenajat-o în stil neogotic, potrivit spiritului romantic al epocii. Aici a constituit o bibliotecă foarte valoroasă și intenționa chiar să scrie o sinteză de istoria românilor. Arhiva de aici (astăzi risipită) a fost pusă la dispoziția istoricilor A. D. Xenopol și Nicolae Iorga, care au publicat câteva volume privitoare la istoria familiei Callimachi. Pe lângă plăcutele partide de vânătoare, el s-a ocupat de creșterea vitelor pentru comerț, mai ales pe moșia de zestre a soției sale, Zvoriștea.

Teodor Callimachi s-a căsătorit, la 9 mai 1865, cu Zenaida Moruzi (1840-1909) fiica principelui Alexandru Moruzi, fost ministru de finanțe și șef de guvern în domnia lui Cuza¹⁶. Principala reședință a acestuia era la Zvoriștea, ținutul Dorohoi (astăzi în județul Suceava); moșia fusese cumpărată de Alecu Moruzi de la colonelul Keșko, tatăl reginei Natalia a Serbiei.

Teodor Callimachi și Zenaida Moruzi au avut un mariaj fericit, dăruit și cu

13 Gen. R. Rosetti, *op. cit.*, p. 176-177.

14 Domnitorul Alexandru Ioan Cuza era vărul său primar, dinspre mamă.

15 Pentru Teodor Callimachi, Dumitru Vitcu, *Diplomații Unirii*, București, 1979, p. 232-242.

16 Sorin Iftimi, *Un platou cu stema diplomatului Teodor Callimachi (după 1865)*, în *AMM*, XXV-XXVI/2004-2006, p. 225-231.

cinci copii, doi băieți și trei fete, născuți prin diverse orașe occidentale, pe unde s-au perindat părinții lor: fiul mai mare Alexandru Callimachi (1866-1918) a fost căsătorit cu Maria Vernescu; Ralu Callimachi s-a măritat cu Alexandru Cantacuzino-Pășcanu; Zenaida Callimachi (1870-1899) s-a căsătorit cu contele Dimitrie de Roma (1857-1901); Smaranda (n. 1871), despre a cărei stare civilă nu avem informații; fiul cel mai mic, Ioan Callimachi (1880-1940) a fost căsătorit cu Ana Maria Văcărescu. Teodor Callimachi s-a stins din viață la 7 aprilie 1894, fiind înhumat la capela familiei de la Stâncești.

Smaranda Callimachi (1838-1933) s-a căsătorit, la 6 iunie 1854, cu Alexandru V. Beldiman (1832-1898). Acesta a fost prefect de Poliție al Bucureștilor (1866), precum și gazetar, director al ziarului „Adevărul”. Familia a avut doi băieți: Alexandru Beldiman (1855-1924), delegat al României la Comisia Internațională a Dunării, ambasador la Belgrad (1888) și Berlin (1896-1916), căsătorit în 1881 cu Martha (1857-1939), fiica lui Albrecht Faehling; celălalt fiu, Edmond-Vasile (1861-1919), ofițer de carieră, fost prefect de Dâmbovița și de Ilfov. Smaranda Callimachi-Beldiman a decedat la 30 ianuarie 1933. Ambii soți au fost înmormântați la mănăstirea Ciorogârla, din apropierea Capitalei¹⁷.

*

Studiul portretelor din secolul al XIX-lea este considerat, de regulă, apanajul istoricilor de artă. Prin formație, consider că astfel de lucrări pot fi studiate cu folos de către istorici în general, ele putând fi privite și ca niște documente vizuale ale epocilor studiate, ce furnizează numeroase informații despre spiritul vremurilor trecute, despre evoluția modei vestimentare și a coafurilor, despre decorații și bijuterii, ș.a. Aportul istoricilor poate fi unul consistent, pentru mai buna înțelegere a operei de artă.

Portretul ce reunește pe copiii veniți din trei căsătorii diferite a fost comandat de Alecu Rosetti-Roznovanu și soția sa Ruxandra, născută Callimachi. Tabloul a fost moștenit nu de descendenții din familia Rosetti, ci de Teodor Callimachi, care l-a transmis descendenților săi. Lucrarea – practic necunoscută – aflată astăzi în colecția familiei Callimachi, merită studiul atent al istoricilor de artă, ea punând în evidență o altă „față” a portretistului Giovanni Schiavoni. Lucrarea ar putea oferi punctul de plecare pentru „o istorie a vârstei copilăriei în secolul XIX”, de exemplu. Pentru o cât mai bună înțelegere a operei ni s-a părut foarte necesar acest studiu istoric, ce pune la lucru și instrumentele genealogiei. Exercițiul merită să fie reluat și în cazul altor portrete, cu mult folos pentru istoria artei în general.

¹⁷ *Familii boierești din Moldova și Țara Românească. Enciclopedie istorică, genealogică și biografică*, vol. I, coordonator Mihai Dim. Sturdza, București, 2004, p. 406.

Abstract¹⁸**GIOVANNI SCHIAVONI – PORTRAIT OF CHILDREN IN THE CALLIMACHI, ROSETTI AND CATARGI FAMILIES**

The paper refers to a painting unknown so far, assigned to painter Giovanni Schiavoni, preserved in the collection of the Callimachi family of Bucharest. This work of art gives us the occasion to appreciate Schiavoni's manner of painting children, with a special sensitivity, as well as to reassess the painter's capacity of creating fine compositions. The painting shows five of Ioan Callimachi's (1750-1786) grand-sons and of his second wife, Ruxandra Catargiu. Three of them are Ruxandra Callimachi's children (of two marriages): Nicolae Catargiu-Callimachi (future diplomat), Gheorghe Rosetti-Roznovanu (future colonel, senator, prefect), and his sister Adela Rosetti-Roznovanu. Their cousins Teodor Callimachi (future diplomat) and his sister Smaranda Callimachi, orphans since 1843 also grew in aunt Ruxandra's house. The research is very much based on the study of family history and of genealogy, the result being a documentary fiche for each of the personages represented in the painting.

List of illustrations

Fig. 1. Giovanni Schiavoni, **Portrait of Children**: Nicolae Catargi-Callimachi, Gheorghe Rosetti-Roznovanu, his sister Adela Rosetti-Roznovanu, Teodor Callimachi and his sister Smaranda Callimachi.

18 Rezumat tradus de Coralia Costaş.



Fig. 1.

Giovanni Schiavoni, Portret de copii: Nicolae Catargi-Callimachi, Gheorghe Rosetti-Roznovanu, sora sa Adela Rosetti-Roznovanu, Teodor Callimachi și sora sa Smaranda Callimachi.